

jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Iqlim o'zgarishining sog'liq uchun boshqa ta'sirlari orasida dengiz sathining ko'tarilishi tufayli migratsiya va ko'chish kiradi; oziq-ovqat xavfsizligi va kam ovqatlanish, ichimlik suvining kamayishi, okeanlar va ko'llarda zararli suv o'tlari gullashining ko'payishi va issiqlik to'lqinlari paytida qo'shimcha havo ifloslantiruvchisi sifatida ozon darajasining oshishi. Iqlim o'zgarishining ilon chaqishi epidemiologiyasiga ta'siri bo'yicha mavjud dalillar cheklangan, ammo ilon chaqishi xavfining geografik o'zgarishi kutilmoqda.

Issiqlik to'lqinlarining kuchayishi iqlim o'zgarishining inson salomatligiga ta'sir qiladigan ta'siridir: Harorat taqsimoti xaritasi orqali shahar issiqlik ta'sirining tasviri: qizil issiq joylarni, oq juda issiq hududlarni ko'rsatadi.

Sog'liqni saqlash mutaxassisleri ogohlantirishicha, "haddan tashqari issiqlik ta'siri yurak-qon tomir, serebrovaskulyar va nafas olish kasalliklaridan o'lim xavfini va barcha sabablarga ko'ra o'limni oshiradi. 65 yoshdan oshgan odamlarda issiqlik bilan bog'liq o'limlar 2019-yilda 345 000 ta o'lim bilan rekord darajaga yetdi.

Mehnat qobiliyatining o'zgarishi. Yuqori harorat odamlarning ish qobiliyatiga ta'sir qilishi mumkin. Kasbiy issiqlik ta'siri, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarning qishloq xo'jaligidagi ishchilariga ta'sir qiladi: Hisob-kitoblarga ko'ra, 2020-yilda haddan tashqari issiqlik ta'siri tufayli 295 milliard soatlik potentsial ish yo'qolgan, rivojlanayotgan mamlakatlardagi barcha yo'qotishlarning 79 foizi qishloq xo'jaligi sohasida sodir bo'lgan.

Iqlim muammolarini oldini olish.

- Avvalo, ekologik madaniyat oiladan boshlanishi lozim;
- Ishlab chiqarish korxonalarida ekologik toza texnologiyalarni joriy etish orqali atmosferaga tashlanayotgan issiqxona gazlari miqdorini kamaytirish zarur;
- Ekologik toza transport vositalarini ko'paytirish, shu jumladan keng jamoatchilik uchun qulay bo'lgan veloyo'lakchalar tashkil etish kerak;
- Ko'kalamzorlashtirish ishlarini amalga oshirish. Ko'p yillik daraxtlarning ekilishi hududdagi mikroiqlimni yumshatishga sabab bo'ladi. Shuningdek, shahar hududlari va avtomobil yo'llari chetida yashil hududlarni kengaytirish darkor;
- Suv resurslaridan oqilona foydalanishda tejamkor texnologiyalardan unumli foydalanish lozim;
- Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish, ya'ni chiqindisiz texnologiyalar. energiyatejamkor, resurstejamkor texnologiyalardan foydalanishni joriy etish yoki boshqacharoq qilib aytganda mamlakatda yashil iqtisodiyotni joriy etish zarur.
- Qayta tiklanuvchi quyosh va shamol energiya manbalaridan foydalanish. orqali iqlim o'zgarishlari oqibatlarini ma'lum bir darajada kamaytirish mumkin.

O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISH ISTIQBOLLARI VA IQLIM MUAMMOLARI - BARQAROR RIVOJLANISH YO'LIDAGI AHAMIYATI

Sultonov Saminjon To'xtasinovich, Obidov Mardonbek G'ayratjon o'g'li
s.s.tuxtasinovich@mail.ru, mardonbeko256@gmail.com
Farg'ona politexnika instituti

Matolar - insoniyat uchun oziq-ovqat, boshpana kabi narsalarning biri hisoblanadi. Shuning uchun matolami paydo bolishi va ularni ishlab chiqarish evolyutsiyasi insoniyat tarixi bilan bevosita bog'liqdir. Insonlar matolardan o'z tanalarini tashqi muhitni zararli ta'sirlaridan himoyalash va chiroyli ko'rinish uchun foydalanishgan. Inson dunyoga kelgan kunidanoq uni matoga o'rashadi, ya'ni kiyintirishadi, bir umr, butun hayoti davomida mato ichida yashaydi, hatto boqiv dunyoga ham mato ichida ketadi. Inson matolar bilan umr bo'yi aloqada, birga boiganliklari sababli, uni insonni ajralmas bir qismi deyish mumkin, hamda uni yaqinroqdan o'rganish, bo'ysundirish va boshqarishga harakat qilinadi.

Insoniyat tarixida to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish bundan bir necha ming-yillar oldin ma'lum bo'lgan. Qo'lda ip tayyorlash va gazlama to'qish Hindiston, Xitoy, Misr va O'rta Osiyoda miloddan bir necha asr ilgari ma'lum bo'lgan.

To'quvchilik, shubhasiz, dunyoda eng qadimgi san'at va hunarlardan biri hisoblanadi. Ibtidoiy odam "tabiiy" mehnat quroli sifatida o'z qo'llaridan foydalana boshlagan tarixdan ilgarigi davrlarda u tirikchiligini osonlashtirish yo'llarini izlab, har xil narsalarni yaratdi. Bunday ijodning eng oddiy usullaridan biri hayvon terisi tilimlarini, o'tlarni, qamishlarni, chirmoviq'larni, buta va daraxt novdalarini bir-biriga o'rish bo'lgan. Qadimgi odamlar bu narsalami yonma-yon qo'yib, bir-biriga o'rib chiqaverishgan. Natijada muayyan bir buyum hosil bo'lgan.

Jahon statistik ma'lumotlariga ko'ra, rivojlangan davlatlarda oddiy oilalar matolar uchun (kiyim-kechaklar) o'z-yillik daromadlarining 20% igacha, sanoati rivojlangan davlatlarda esa undan ham ko'proq qismini sarflashar ekan. Har oyda moda o'zgarishi, matolar xizmat davrini tugashi, ularning yangi va yangisini yaratish hamda ishlab chiqarishni talab etadi. Mato ishlab chiqarish va kiyinish tendensiyasi bevosita hudud bilan bogliq bo'ladi.

Mamlakatimizda yengil sanoat mahsulotlarini sanoat asosida ishlab chiqarish XIX asming oxirlarida, 1874-yilda Toshkent shahrida paxta tozalash zavodi qurilishi bilan boshlangan. Paxta xom-ashyosiga bo'lgan talabning ortishi bilan O'zbekistonda qator paxta tozalash zavodlari, 1881-yilda Samarqand viloyatining Kattaqo'rg'on shahrida, 1890-yilda Xorazm viloyatining Xazorasp tumanida, 1898-yilda Buxoro viloyatining Qorako'l shahrida va Respublikamizning boshqa mintaqalarida zavodlar qurilib ishga tushirilgan.

Mamlakatimizda yildan-yilga paxta xom-ashyosini ishlab chiqarish ko'payib borgan. 1923-26-yillardan boshlab mamlakatimizda to'qimachilik sanoati barpo qilina boshlangan va paxta tozalash zavodlari bilan bir qatorda 1926-yilda Farg'ona to'qimachilik fabrikasi qurilib ishga tushirilgan, keyinchalik esa u katta to'qimachilik kombinatiga aylantirilgan. 1926-yilda Farg'ona to'qimachilik fabrikasi, 1927-yilda Farg'ona va Samarqandda pillakashlik fabrikalari, 1928-yili Buxoro va Marg'ilonda pillakashlik korxonalari qurilib ishga tushgan bolsa, 1930-yilda Samarqand shoyi fabrikasi, 1932-yilda Toshkent to'qimachilik kombinati, 1960-yillarning o'rtalarida Namanganda "Kostyumbob va shtapel gazlamalar ishlab chiqarish" kombinati, Toshkentda "Malika" trikotaj ishlab chiqarish birlashmasi, Andijonda ichki trikotaj buyumlari fabrikasi va boshqa to'qimachilik korxonalari qurilib, mahsulot ishlab chiqara boshlagan. To'qimachilik sanoatini rivojlantirish choralari Respublikamizda uzluksiz ravishda amalga oshirilib kelinmoqda. Hozirda to'la avtomatlashtirilgan, kompyuterlashtirilgan, zamonaviy to'qimachilik davlat, qo'shma, kichik va xususiy korxonalar soni kundan-kunga ortib borib, ularda qariyb barcha to'qimachilik ishlab chiqarilmoqda.

Hozirgi kunda O'zbekistonda yengil sanoat va to'qimachilik sohasi tarmoqlari jadal rivojlanib bormoqda. Yurtimizda qabul qilingan qator qaror va farmonlar, shu jumladan, Prezidentimiz tomonidan qabul qilingan "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 10.01.2023 yildagi PF-2-sonli "Paxta to'qimachilik klasterlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash, to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini tubdan isloh qilish hamda sohaning export salohiyatini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi farmonlarida mamlakatimizda milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash va yalpi ichki mahsulotda sanoat ulushini oshirishga qaratilgan sanoat siyosatini davom ettirib, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga oshirish va iqtisodiyot tarmoqlarida barqaror yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash orqali kelgusi besh yilda aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulot - 1,6 baravar oshirish hamda to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 2-3 baravarga oshirish, to'qimachilik sohasining eksport salohiyatini yuqori ko'rsatkichlarga olib chiqish rejalashtirilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni 28.01.2022 yildagi PF-60-son
2. Boymuratov B.X., Daminov A.D. Toquvchilik texnologiyasi. –Toshkent. –"Fan va texnologiya". –2016.

3. Prabir Kumar Banerjee Principles of fabric formation. CRC Press Taylor & Francis Group. 2015. UK. 469 pages.
4. Abduraxmanova Sh.R. (2023). O'zbekistonda to'qimachilik sanoati raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari. Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali, 3 (03), 31-39.

JUNNING SIFAT KO'RSATKICHLARINI ANIQLASH

Toshtemirov Kosim Abdulxayevich, Obidov Mardonbek G'ayratjon o'g'li
k.a.toshtemirov@mail.ru, mardonbeko256@gmail.com.
Farg'ona politexnika instituti

To'qimachilik sanoatining yetakchi tarmoqlaridan biri jun sanoatidir. Tarmoq korxonalarida junni qayta ishlash, sof jundan yoki uning boshqa tolalar (asosan kimyoviy tolalar) aralashmasidan har xil chiziqli zichlikdagi iplar, jun gazlamalar, har xil texnik va maxsus gazlamalar, gilam va gilam mahsulotlari, kigiz-namat va fetr buyumlar, noto'qima materiallar ishlab chiqariladi. Junning yaxshi yoki yomon ekanligi quyidagicha aniqlanadi:

1. Junning chiziqli zichligi. Jun tolalarining chiziqli zichligi turli jismoniy xususiyatlar bilan chambarchas bog'liq. Umuman olganda, jun qanchalik nozik bo'lsa, uning chiziqli zichligi shunchalik bir xil, mustahkamligi yuqori, jingalak, zich tarozi, yumshoq yaltiroq, yuqori yog'li va terli, ammo uzunligi qisqaroq bo'ladi. Shuning uchun chiziqli zichlik jun sifatining muhim ko'rsatkichidir. Jun tolalarining past chiziqli zichligi ipning mustahkamligi va tekisligi uchun foydalidir. Biroq, juda nozik jun yigirish paytida nuqsonlarga ko'proq moyil bo'ladi. Jun tolalarining chiziqli zichligi ham jun matolarning sifati va uslubi bilan chambarchas bog'liq.

Junning chiziqli zichligining tez-tez qo'llaniladigan ko'rsatkichlari o'rtacha diametr, sifat soni va teks raqamini o'z ichiga oladi. Agar tolaning diametrini taqsimlash mumkin bo'lsa, diametrning o'zgarishi koeffitsienti jun partiyasining chiziqli zichligi notekisligini ifodalash uchun ishlatilishi mumkin.

Jun tolalari diametri jihatidan juda farq qiladi, eng kichik qoziq diametri taxminan 7 mm ni tashkil qiladi. Eng qalin diametri 240 mm ga yetishi mumkin. Xuddi shu junda ham diametr farqi 5 dan 6 m gacha bo'lishi mumkin. Junning chiziqli zichligidagi farqning sabablari murakkab, jumladan, qo'ylarning zoti, yoshi, jinsi, junning o'sish joyi va oziqlanish sharoitlari.

Xuddi shu qo'ylarda yelkadagi sochlar eng nozik, keyin esa tana tomonidagi, bo'yin va orqadagi sochlar. Old bo'yin, dumba va qorindagi sochlar qalinroq, tomoq, pastki oyoq va quyruqdagi sochlar eng qalin.

Sifatni hisoblash - jun sanoatida uzoq vaqtdan beri qo'llanilgan junning chiziqli zichligi ko'rsatkichi. Hozirgi vaqtda tijoriy operatsiyalar, jun to'qimachilik sanoatida navlarni ajratish va tasma tayyorlash jarayonlarini shakllantirish muhim asos sifatida sifat ko'rsatkichlariga asoslanadi.

Ilm-fan va texnologiyaning rivojlanishi, yigiruv usullarini takomillashtirish, to'qimachilik sifatiga qo'yiladigan talablarni doimiy ravishda takomillashtirish va tolalar ishlashini tadqiq qilishning rivojlanishi bilan jun sifatini hisoblash asta-sekin o'zining asl ahamiyatini yo'qotdi. Hozirgi vaqtda junning sifat ko'rsatkichi faqat ma'lum diapazondagi o'rtacha diametrliligi junning noziklik ko'rsatkichini ifodalaydi.

2. Jun tolalarining uzunligi. Tabiiy jingalaklarning mavjudligi tufayli jun tolalarining uzunligi tabiiy uzunlik va tekis uzunlikka bo'linishi mumkin. Tolalar to'plamining uchlari orasidagi chiziqli masofa, u tabiiy ravishda jingalak bo'lganda, uning uzunligini ko'rsatish uchun odatda ishlatiladigan tabiiy uzunlik deyiladi. Jun tolalarining jingalaklarni olib tashlaganidan keyin tekislangandan keyin uzunligi tekislangan uzunlik deb ataladi. To'g'ri uzunliklar jun yigirish ishlab chiqarishda qo'llaniladi.

Jun tolasining uzunligi qo'yning zotiga, yoshiga, jinsiga, junning o'sish joyiga, oziqlanish sharoitiga, qirqish vaqti va mavsumiga qarab juda katta farq qiladi. Odatda, mahalliy nozik junning uzunligi 5,5 dan 9 sm gacha, yarim nozik junning uzunligi 7 dan 15 sm gacha, qo'pol junning